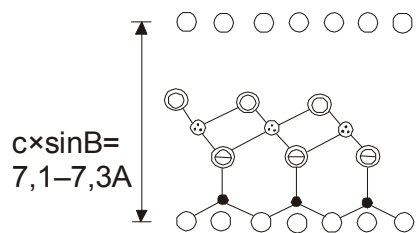
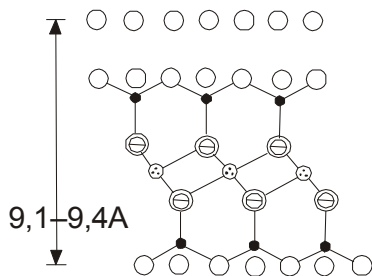

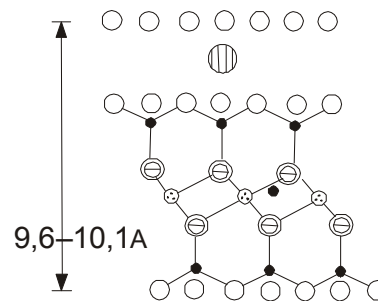
Struktury a klasifikace jílových minerálů (JM) - 1

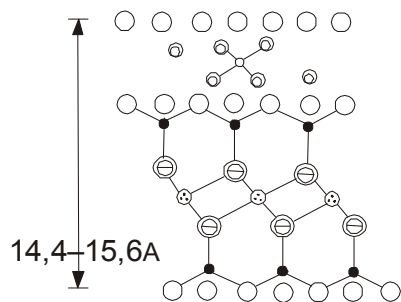
serpentin-kaolinit
($x \sim 0$)

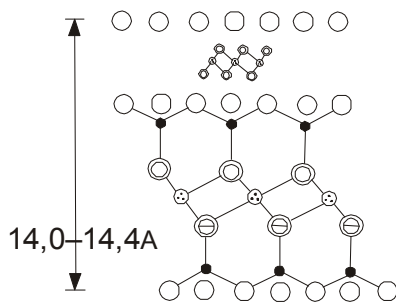
mastek-pyrofylyt
($x \sim 0$)

slídy (illit) ($x \sim 1,0$) a
křehké slídy ($x \sim 2,0$)

smektity ($x \sim 0,25-0,6$)
a vermikulit
($x \sim 0,6-0,9$)

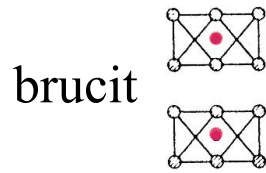

chlorit (x je variabilní)

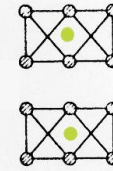
- = kationt v tetraedrech
- ⊕ = kationt v oktaedrech
- ⊖ = mezivrstevní kationt
- = vyměnitelný kationt
- = kyslík
- ⊙ = hydroxidová skupina
- ⊙ = molekuly vody
- ⊖ = kyslík + hydroxidová skupina (v projekci)

Trioktaedrické

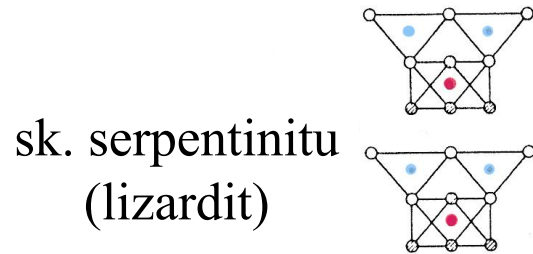
Dioktaedrické

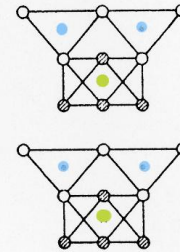
sítě

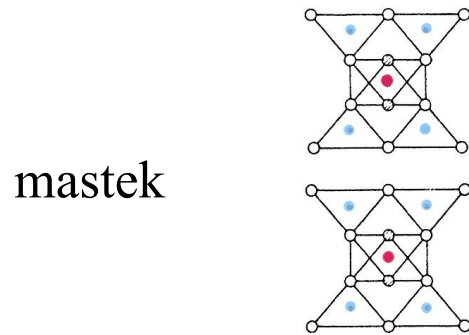
gibbsit

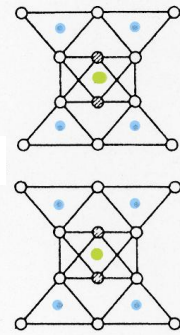
1:1

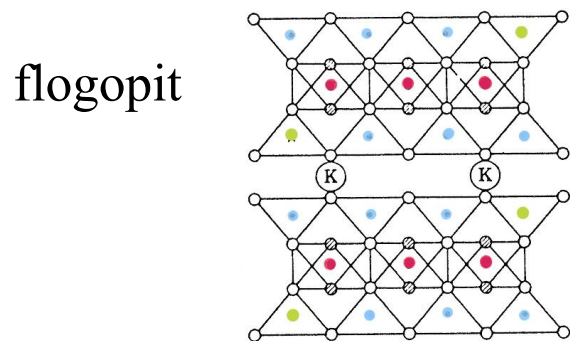
kaolinit

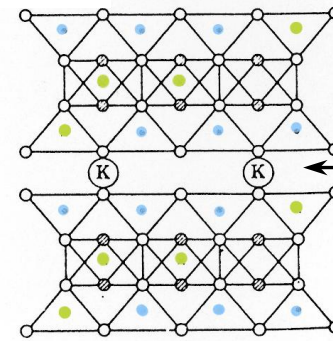
2:1

pyrofylit

2:1

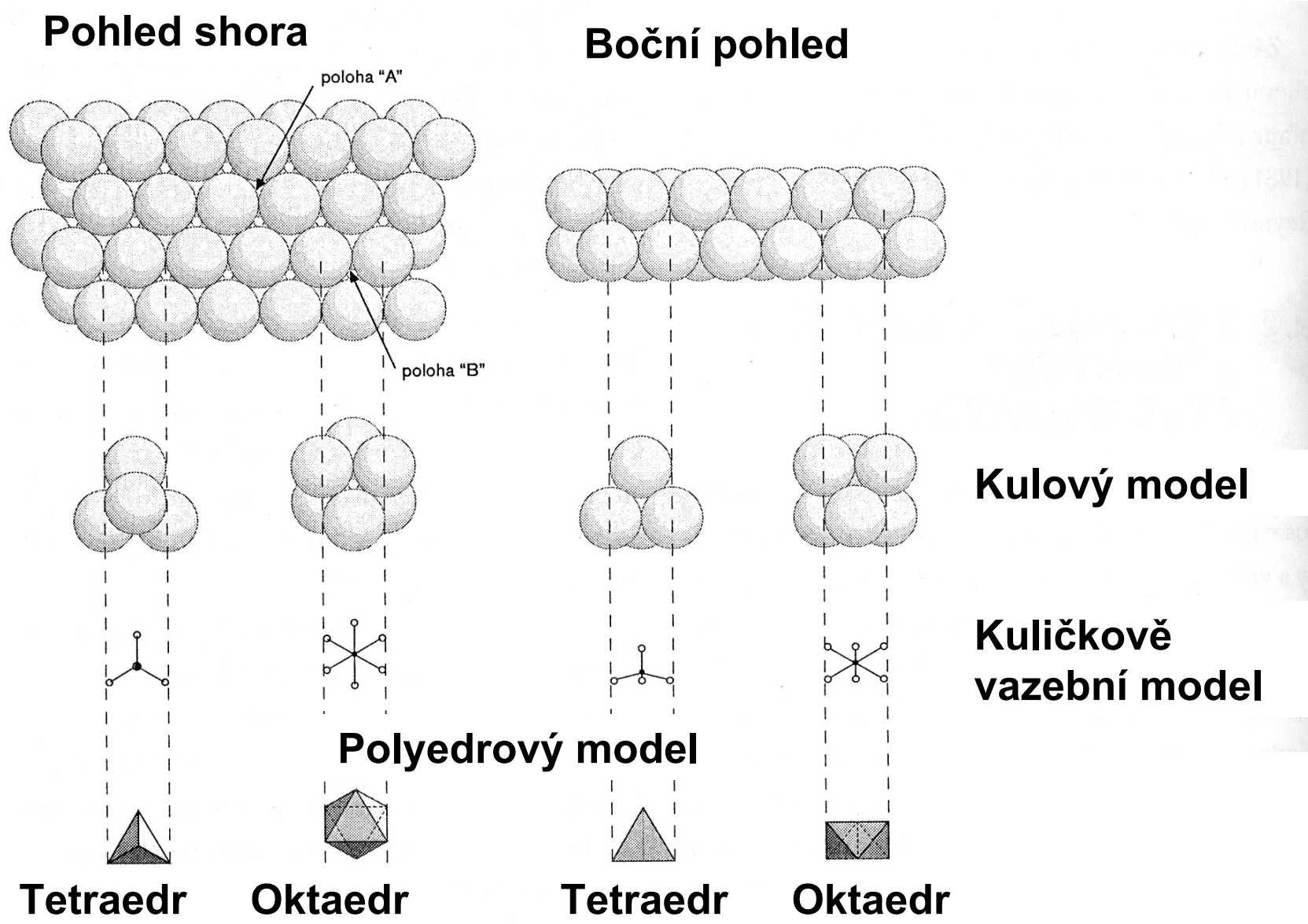

muskovit

mezi vrstevní kationt

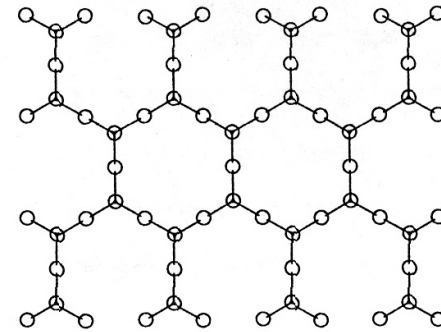
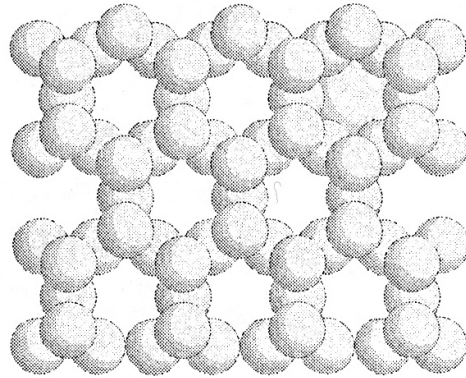
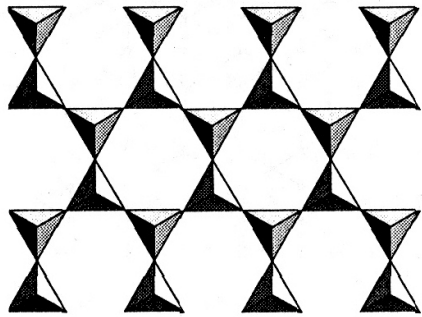
- = Oxygen
- ⊗ = Hydroxyl
- (blue) = Silicon
- (green) = Aluminum
- (red) = Magnesium

Tetraedrická a oktaedrická koordinace

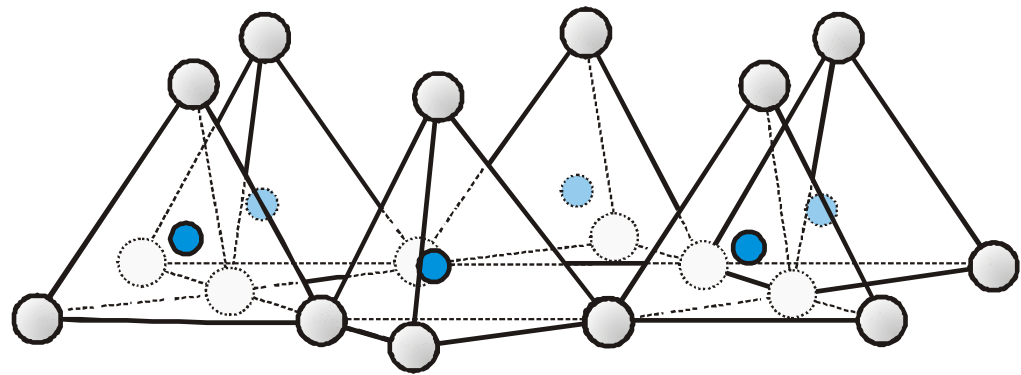
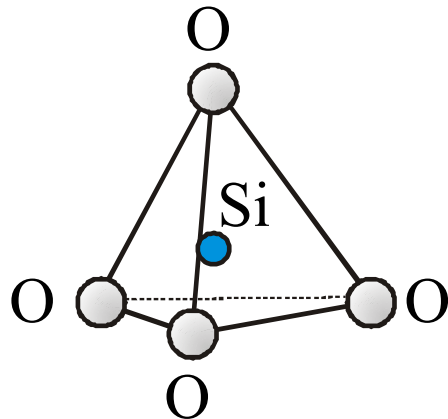
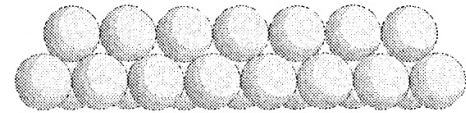

Tetraedrická síť

Pohled shora

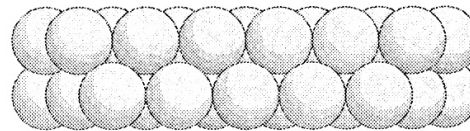
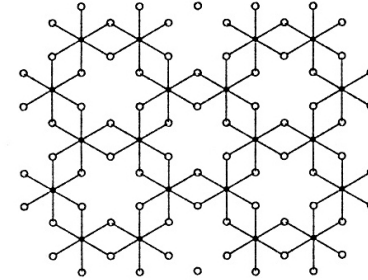
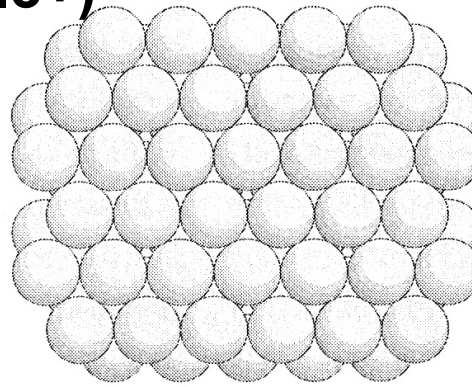
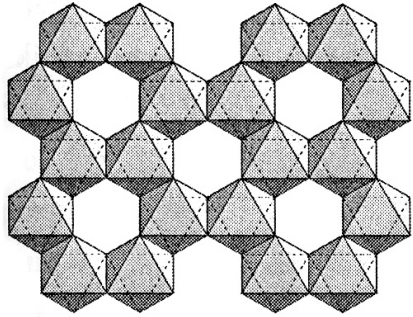
zboku

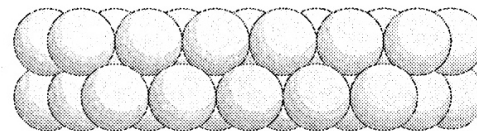
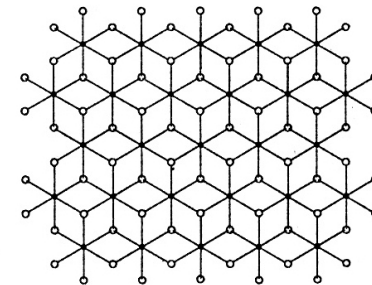
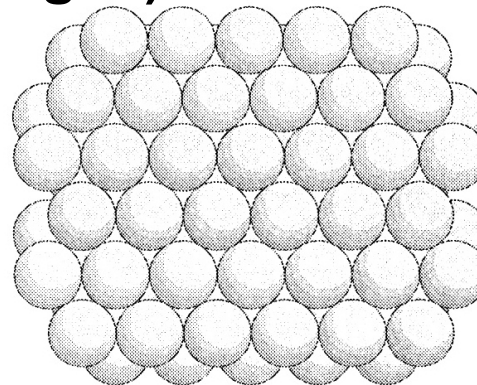
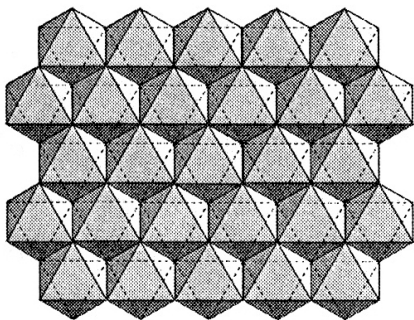

Oktaedrická síť

dioktaedrická (gibbsit, Al^{3+})

trioctaedrická (brucit, Mg^{2+})

Schéma struktury hlavních skupin fylosilikátů

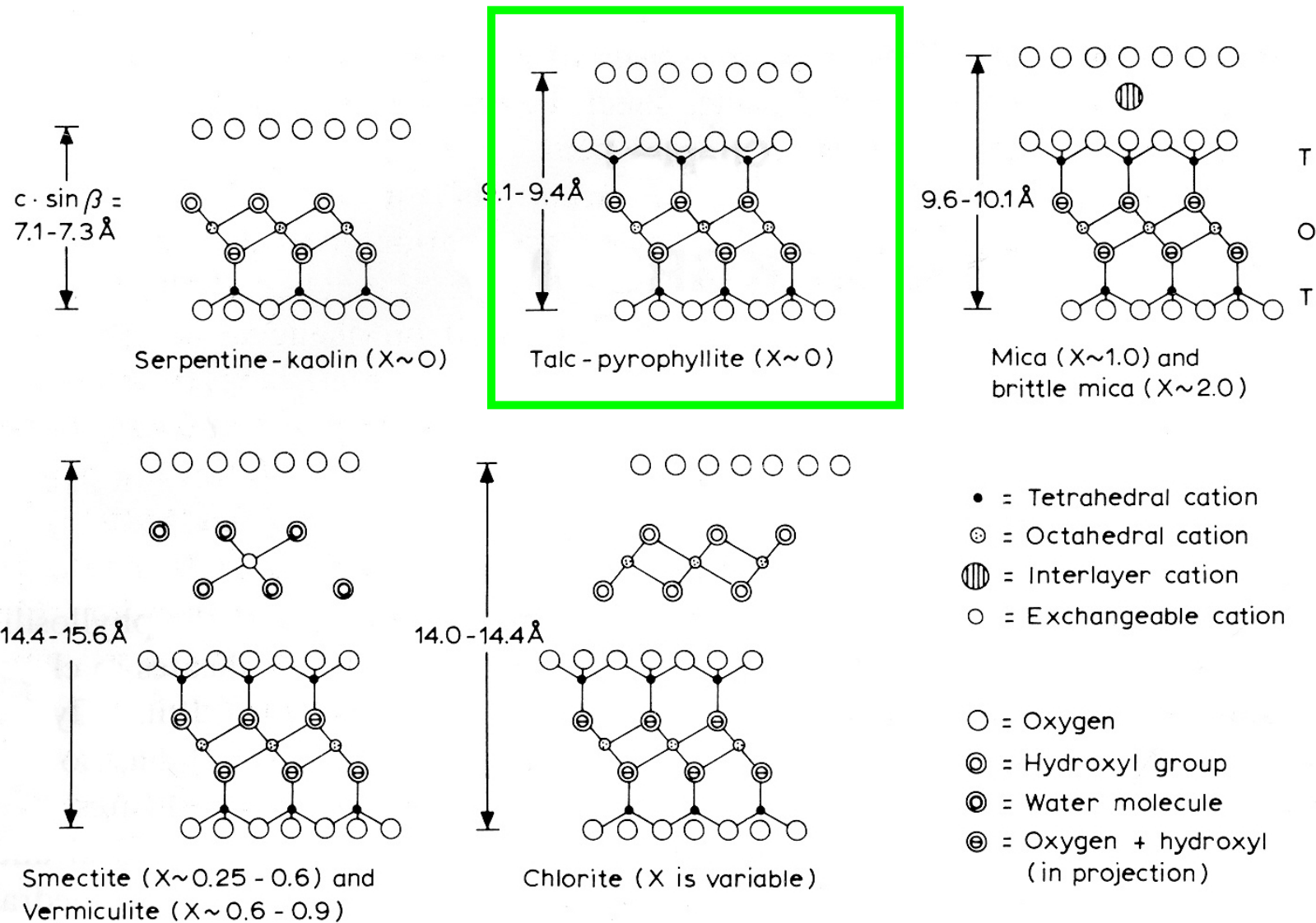

Fig. 1-1. [010] view of structures of major physil mineral groups. From Bailey, 1980. Copyright 1980 London Miner. Soc.

struktura pyrofy litu

typ vrstev 2:1

dioktaedrická síť uvnitř 2 oktaedrů ze 3 je Al

náboj na vrstvu (1:1) ~ 0, proto mezivrsteví je prázdné

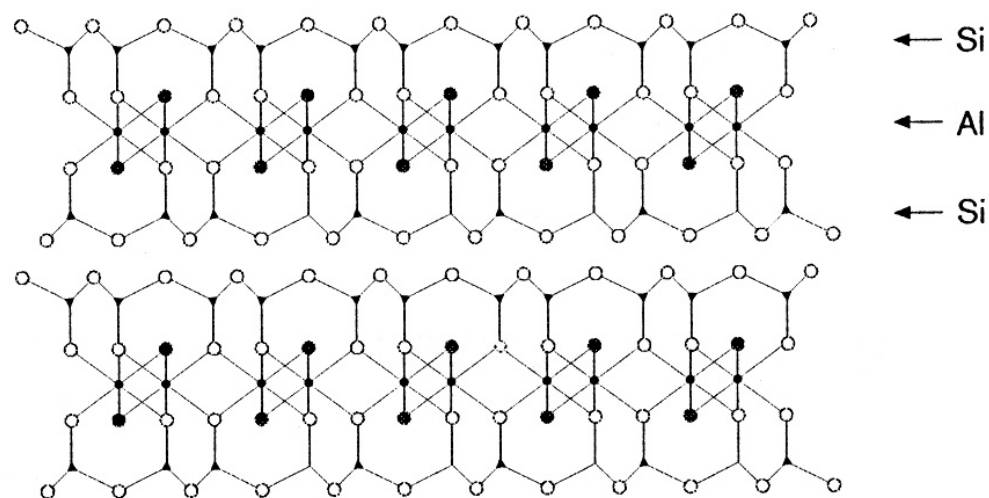
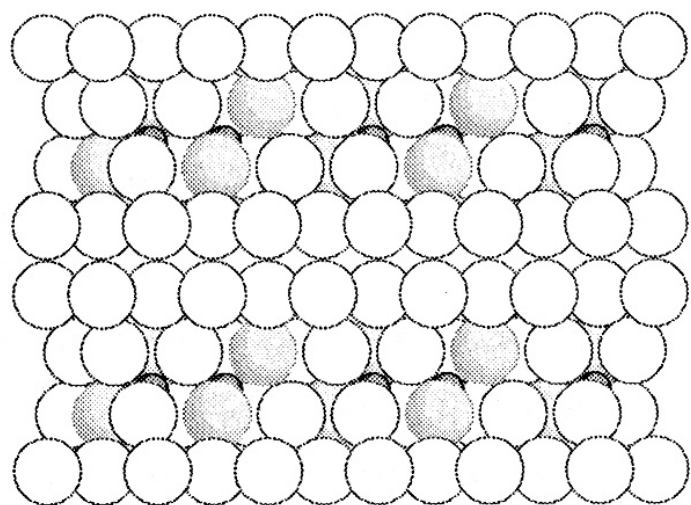
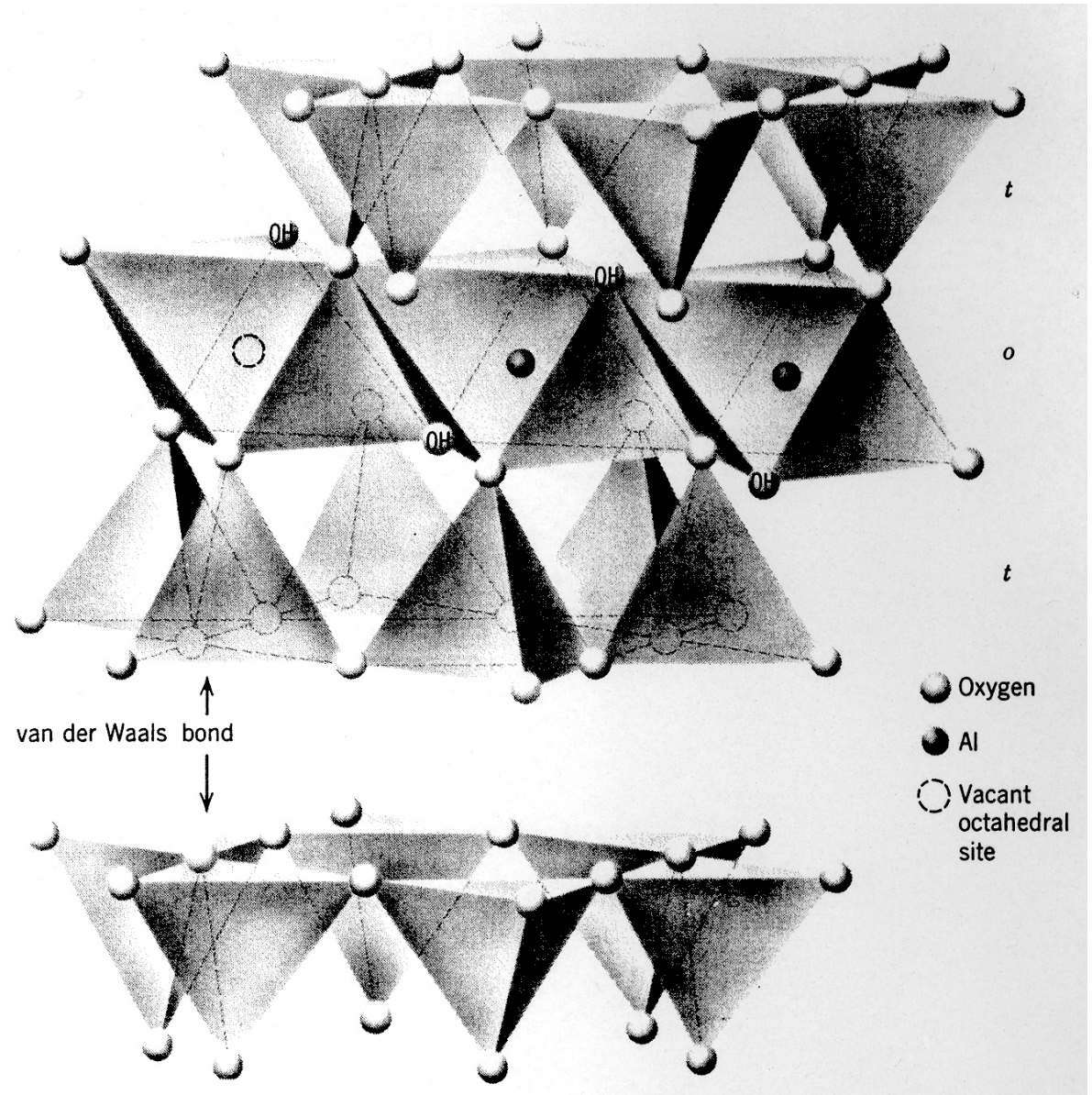
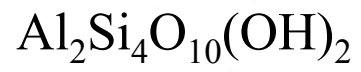

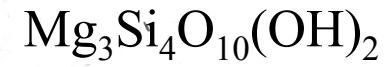
FIG. 13.82. Diagrammatic sketch of a *t-o-t* type layer as in pyrophyllite. (After Grim, 1968.)

Pyrofylyt

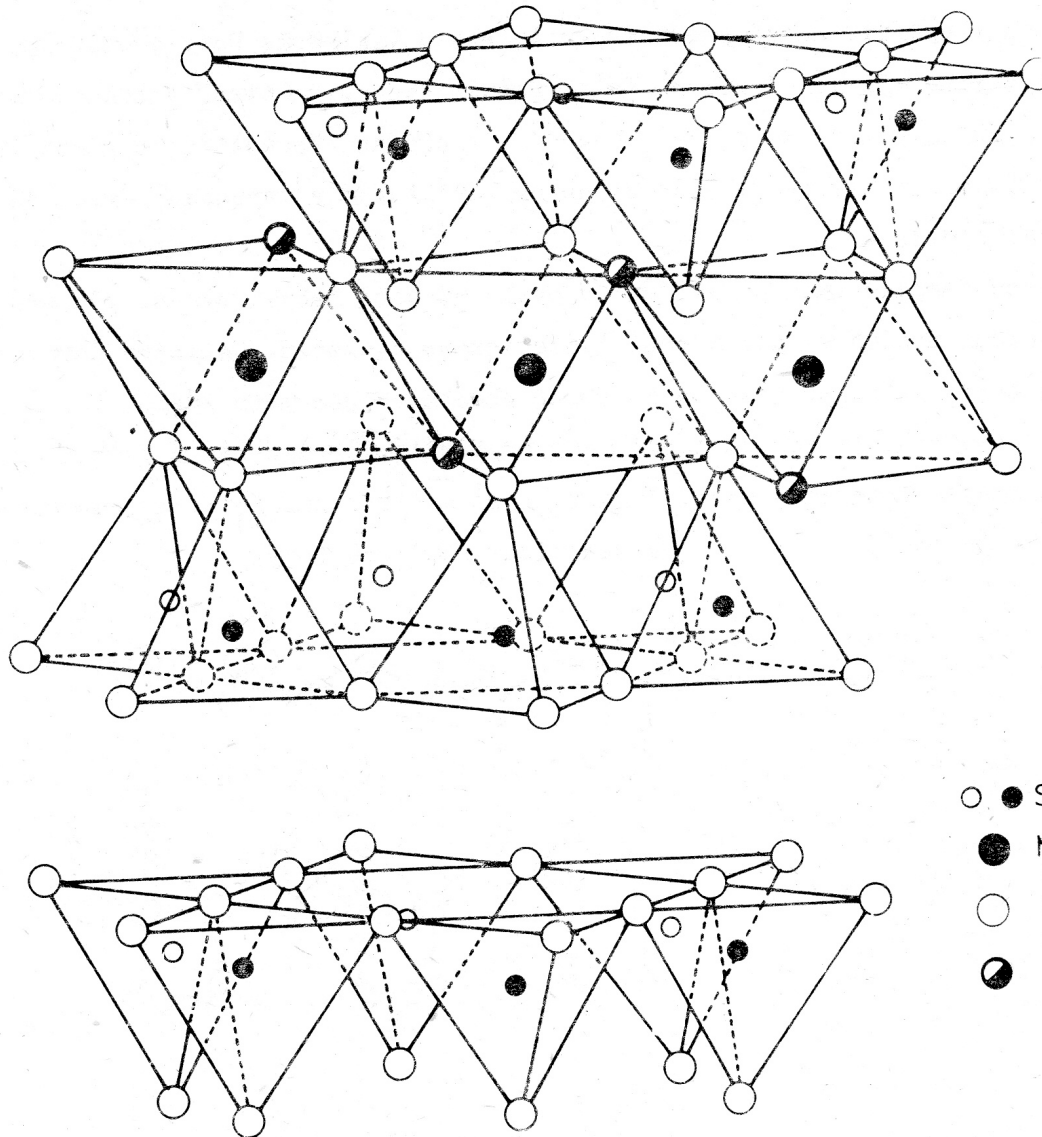
struktura mastku

typ vrstev 2:1

dioktaedrická síť uvnitř
2 oktaedrů ze 3 je Al

náboj na vrstvu (1:1) ~ 0,
proto mezivrsteví je prázdné

Obr. 326 Krystalová struktura mastku.

Schéma struktury hlavních skupin fylosilikátů

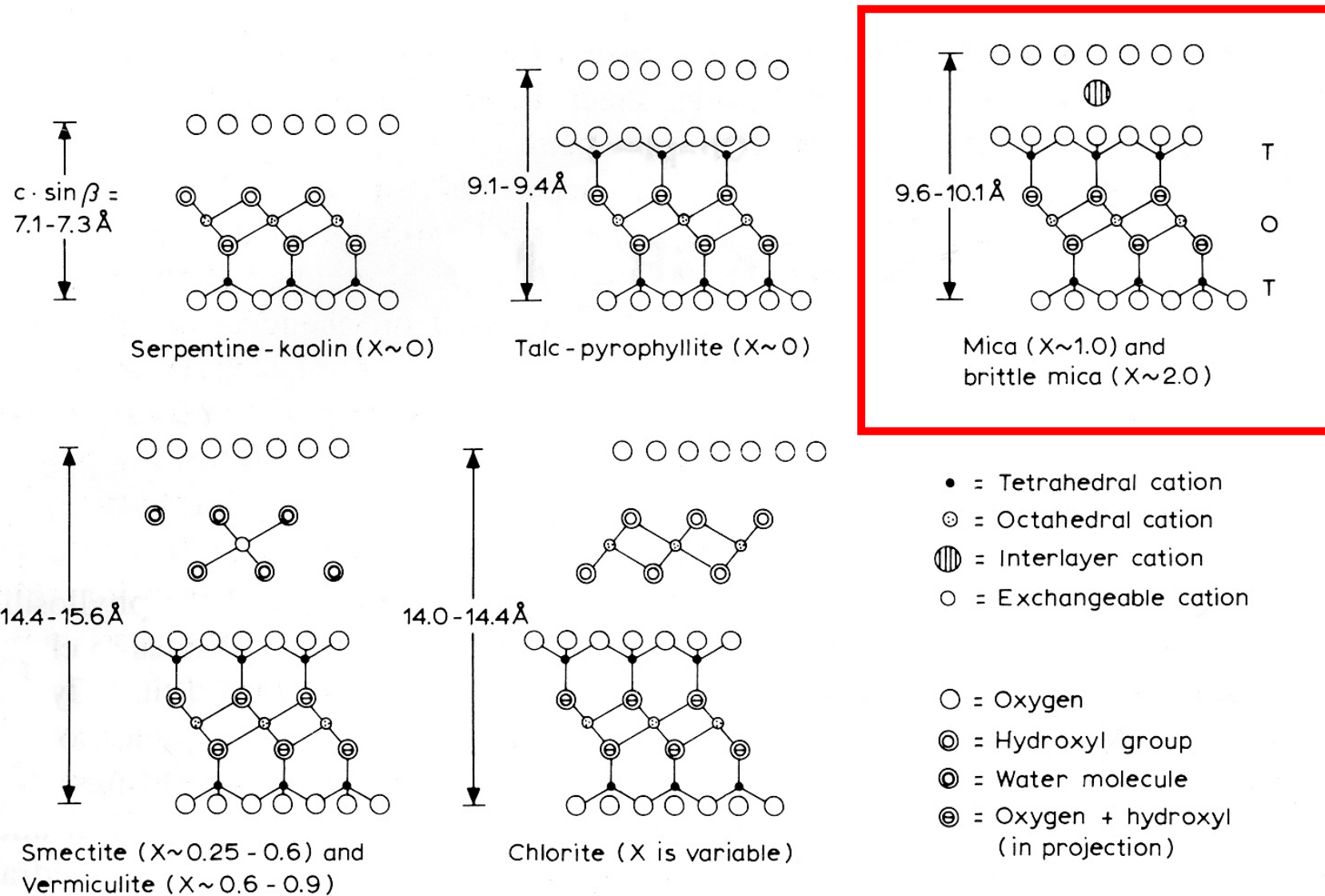

Fig. 1-1. [010] view of structures of major physil mineral groups. From Bailey, 1980. Copyright 1980 London Miner. Soc.

skupina slíd

se dělí na dioktaedrické slídy a trioktaedrické slídy,
obě podskupiny mají vrstvy typu 2:1

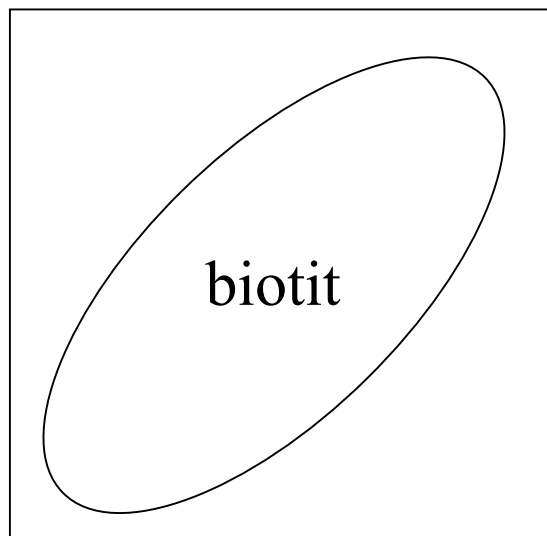
trioktaedrické slídy mají náboj na vrstvu (2:1 = TOT) 1,
náboj je způsoben substitucí 1 Al³⁺ za 1 Si⁴⁺ ze 4 Si v každé tetraedrické síti,
tento náboj je v mezivrstvě kompenzován jednomocným kationtem (např. K⁺, Na⁺),
v oktaedrické síti jsou obsazeny všechny oktaedry 2 mocným kationtem (Mg²⁺, Fe²⁺)

annit

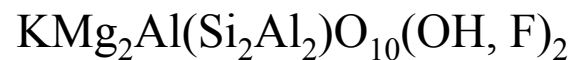

siderofilit

biotit

flogopit

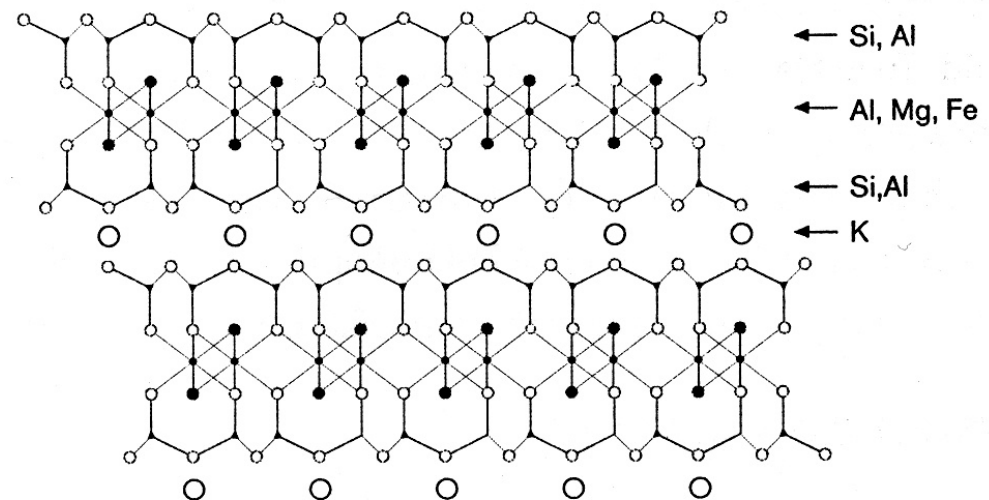
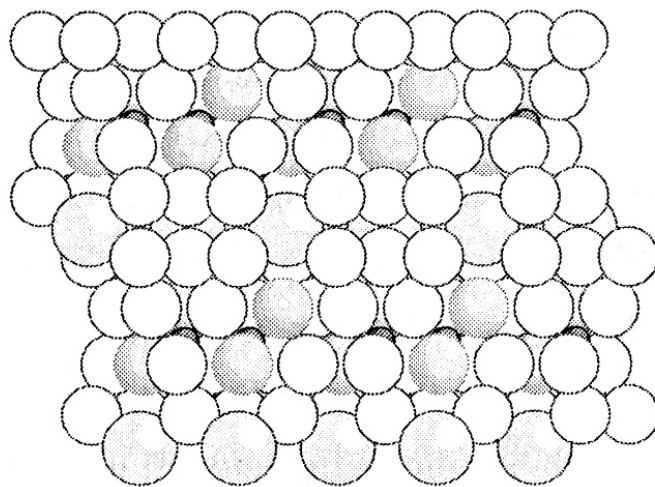
eastonit

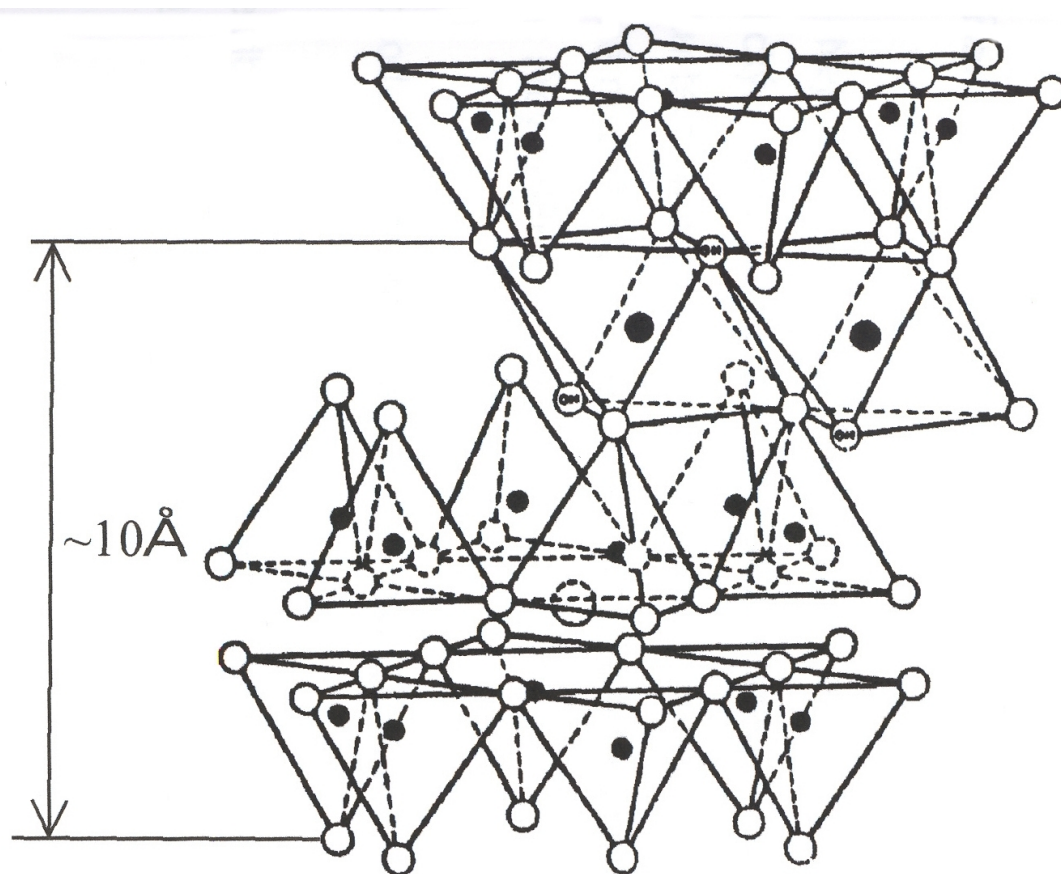
dioktaedrické slídy mají náboj na vrstvu (2:1 = TOT) 1, stejný jako triokt., náboj je způsoben substitucí 1Al^{3+} za 1Si^{4+} ze 4 Si v každé tetraedrické síti, tento náboj je v mezivrstvě kompenzován jednomocným kationtem (např. K^+ , Na^+), v oktaedrické síti jsou obsazeny 2 ze 3 oktaedrů 3 mocným kationtem (Fe^{3+} , Al^{3+})

illit, glaukonit také někdy ve sk. slíd,
náboj illitu 0,75 díky menší míře substituce

Si za Al v tetraedrech, potom menší náboj a tedy méně mezivrstevného K,
náboj glaukonitu 0,8

Obrázok 4.10 Schéma štruktúry muskovitu.

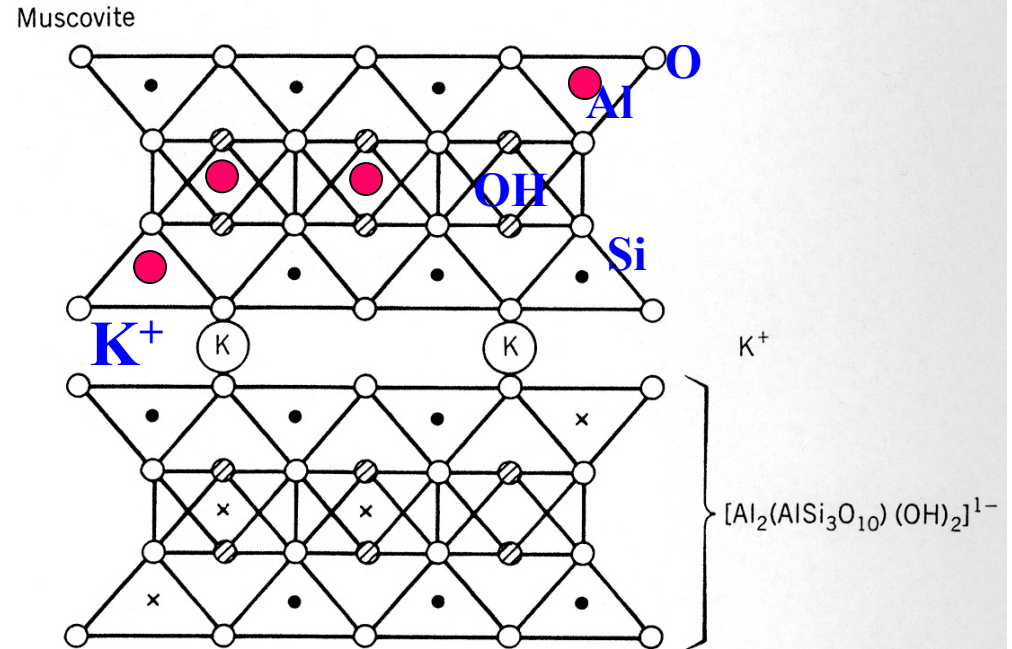

struktura muskovitu

- = O²⁻
- ⊙ = OH⁻
- = Al³⁺
- = K⁺
- = Si⁴⁺ (1/4 substituován Al³⁺)

ideální vzorec muskovitu: $\text{KAl}_2(\text{Si}_3\text{Al})\text{O}_{10}(\text{OH}, \text{F})_2$

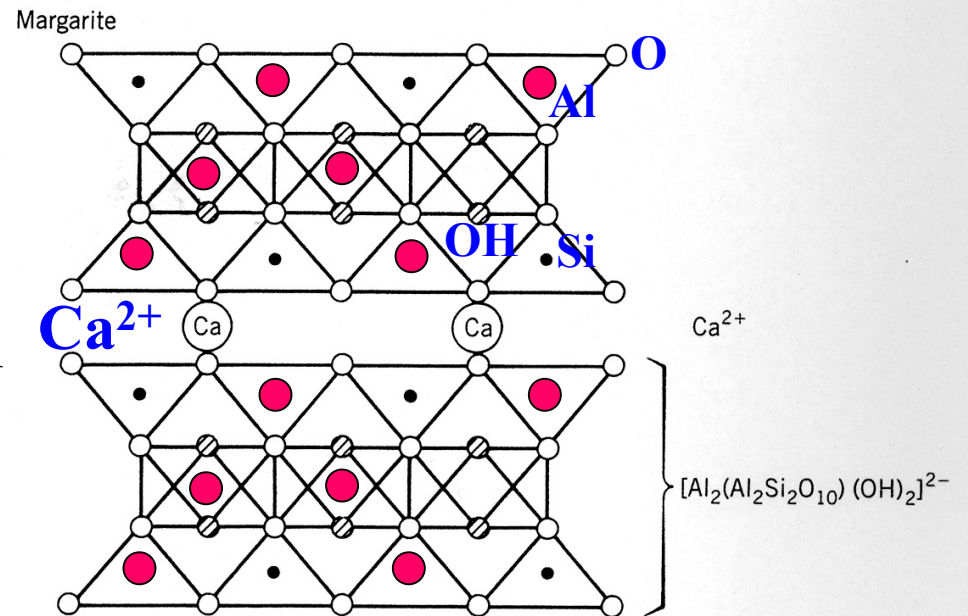
Muskovit

podskupina křehkých slíd

Margarit

$CaAl_2(Al_2Si_2)O_{10}(OH)_2$
náboj na vrstvu (2:1 = TOT) je 2,
díky substituci 2Al za 2 Si ze 4 Si
v každé tetraedrické síti,
tento náboj je v mezivrství kompenzován
dvojmocným kationtem (Ca^{2+}),
je dioktaedrický, v oktaedrické síti jsou
obsazeny 2 ze 3 oktaedrů
3 mocným kationtem (Al^{3+})

Mezirovinné vzdálenosti d (Å)

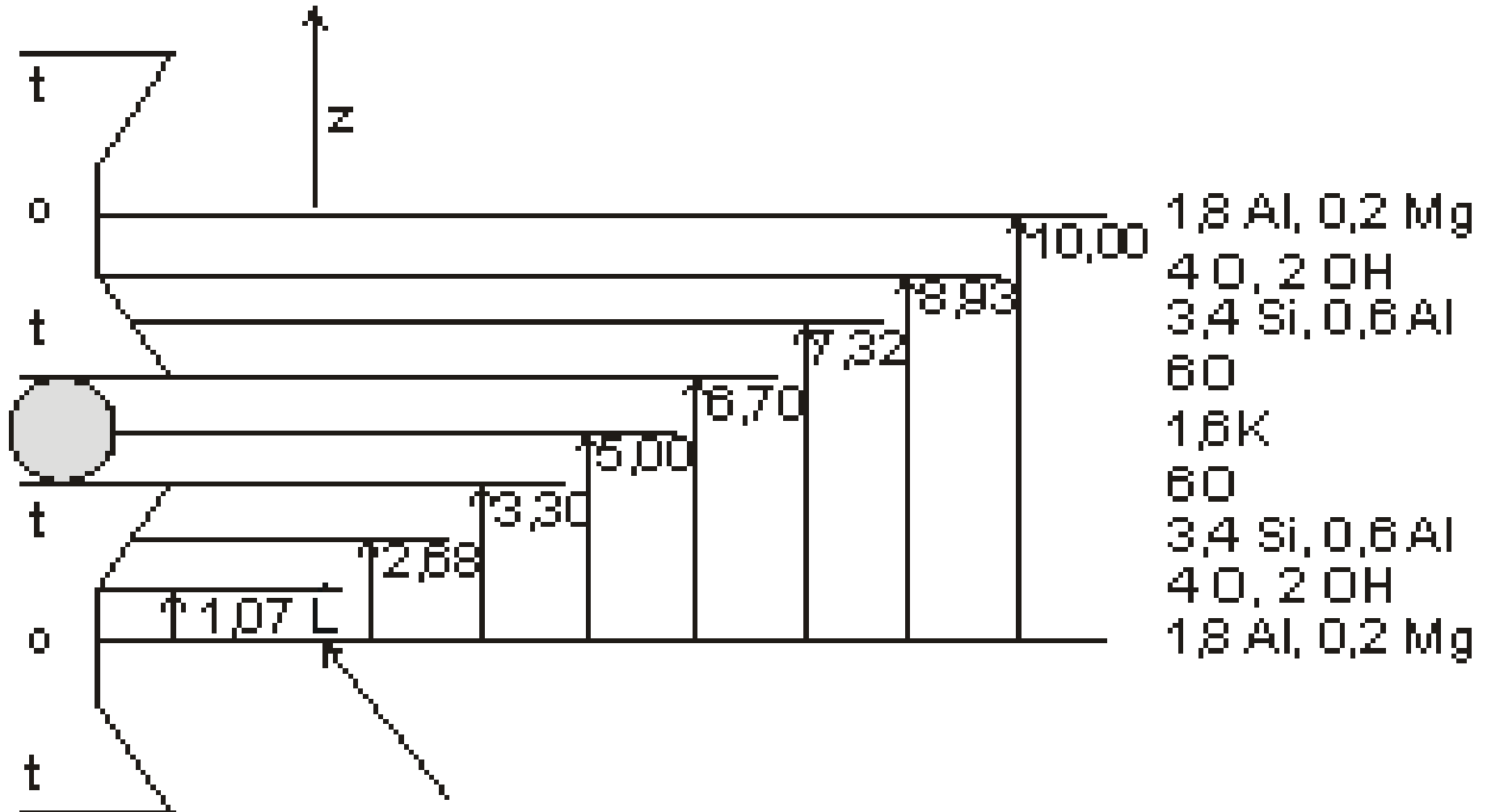
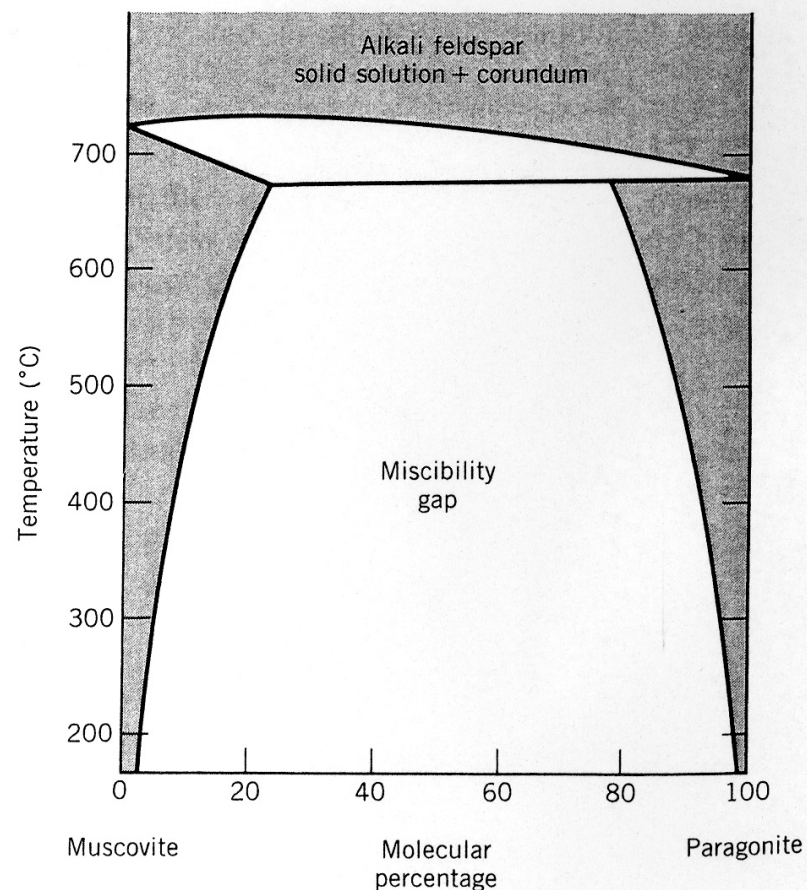

FIG. 13.103. Temperature-composition diagram for the system $\text{KAl}_2(\text{AlSi}_3\text{O}_{10})(\text{OH})_2$ - $\text{NaAl}_2(\text{AlSi}_3\text{O}_{10})(\text{OH})_2$. Below about 700°C this shows a large miscibility gap, and above about 700°C it shows the reaction relations of (1) muscovite to K-feldspar and (2) paragonite to albite. At that temperature there is complete solid solution between K-feldspar and Na-feldspar (see also Fig. 13.121). Corundum is a reaction product in this reaction:

(From Eugster, H. P. and Yoder, H. S., 1955. The join muscovite-paragonite. Carnegie Institute, Washington, Annual Report of the Director of the Geophysical Laboratory, 1954-55, p. 124.)

diagram mísitelnosti muskovitu (K) a paragonitu (Na)

Tab. 2.2.12 Ideální chemické složení minerálů skupiny slíd, křehkých slíd a hydroslád, které jsou nejrozšířenější v půdách a v povrchovém prostředí podle Thompsona a Ukrainczyka (2002), Bernarda et al. (1992) a Šuchy (2002)

jméno	chemický vzorec	krystalová soustava	složení okt. vrstvy	poznámka	náboj (mol/vzorč. jedn.)	CEC (meq/100g)	měrný povrch (m ² /g)
Flogopit	$\text{KMg}_3(\text{Si}_3\text{Al})\text{O}_{10}(\text{OH}, \text{F})_2$	1polytyp mon, 1 trig	trioktaedrická	sk. slíd	1	5-15	
Biotit	$\text{K}(\text{Mg}_{0,6-1,8} \text{Fe}_{2,4-1,2})(\text{Si}_3\text{Al})\text{O}_{10}(\text{OH}, \text{F})_2$	2 polytypy mon, 1trig	trioktaedrická	sk. slíd	1	5-15	
Annit	$\text{KFe}_3(\text{Si}_3\text{Al})\text{O}_{10}(\text{OH}, \text{F})_2$	mon	trioktaedrická	sk. slíd	1	5-15	
Lepidolit	$\text{K}(\text{Li Al})_3(\text{Si Al})_4\text{O}_{10}(\text{OH}, \text{F})_2$	2 polytypy mon, 1trig	trioktaedrická	sk. slíd	1	5-15	
Clintonit	$\text{CaAl}_2[\text{Al}_2\text{Si}_2\text{O}_{10}(\text{OH})_2] + \text{CaMg}_3[\text{Al}_2\text{Si}_2\text{O}_{10}(\text{OH})_2]$	směsný krystal	trioktaedrická	sk. křehkých slíd	2	5-15	
Paragonit	$\text{NaAl}_2(\text{Si}_3\text{Al})\text{O}_{10}(\text{OH}, \text{F})_2$	2 polytypy mon	dioktaedrická	sk. slíd	1	5-15	
Muskovit	$\text{KAl}_2(\text{Si}_3\text{Al})\text{O}_{10}(\text{OH}, \text{F})_2$	3 polytypy mon, 1 trig	dioktaedrická	sk. slíd	1	5-15	
Fengit	$\text{K}[\text{Al}_{1,5}(\text{Mg}, \text{Fe})_{0,5}](\text{Si}_{3,5}\text{Al}_{0,5})\text{O}_{10}(\text{OH}, \text{F})_2$	odr. muskovitu	dioktaedrická	sk. slíd, odr. musk.	1	5-15	
Illit	$\text{K}_{0,89}(\text{Al}_{1,85} \text{Mg}_{0,10} \text{Fe}_{0,05})(\text{Si}_{3,2} \text{Al}_{0,8})\text{O}_{10}(\text{OH})_2$	3 polytypy mon, 1 trig	dioktaedrická	sk. hydroslád	0.75	15-40	150 * 10 ³ (mořské sed.)
Glaukonit	$\text{K}_{<1}(\text{Fe}^{3+} \text{Al})(\text{Mg Fe}^{2+})(\text{Si Al})_4\text{O}_{10}(\text{OH})_2$	2 polytypy mon	dioktaedrická	sk. slíd	0.8	15-40	
Margarit	$\text{CaAl}_2(\text{Al}_2\text{Si}_2)\text{O}_{10}(\text{OH})_2$	mon	dioktaedrická	sk. křehkých slíd	2	5-15	

Polytypizmus (= polymorfizmus) vrstvených silikátů

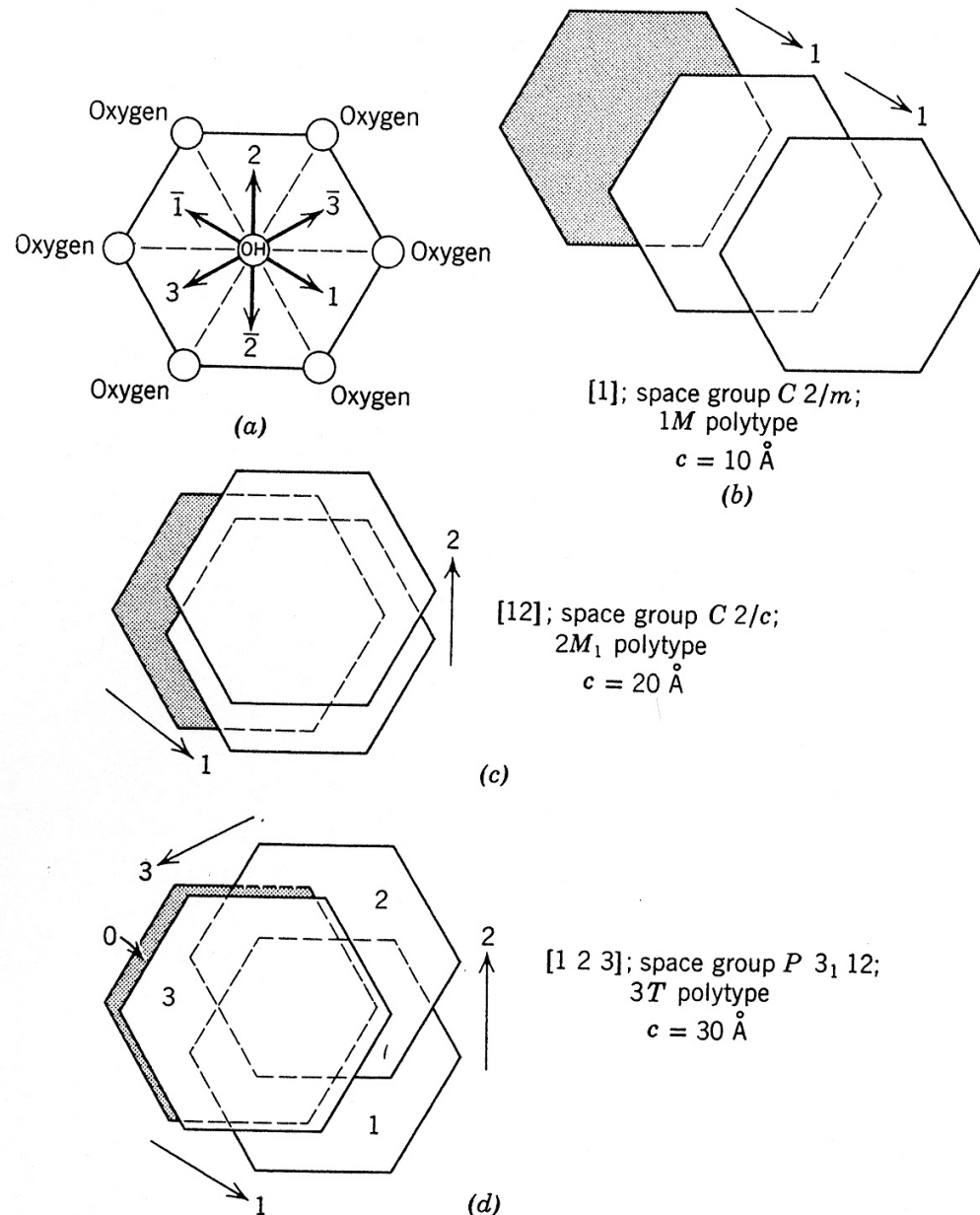
Při stohování vstev
dochází k relativnímu
posunu (b) nebo rotaci
(c) stejných
strukturních jednotek
(a).

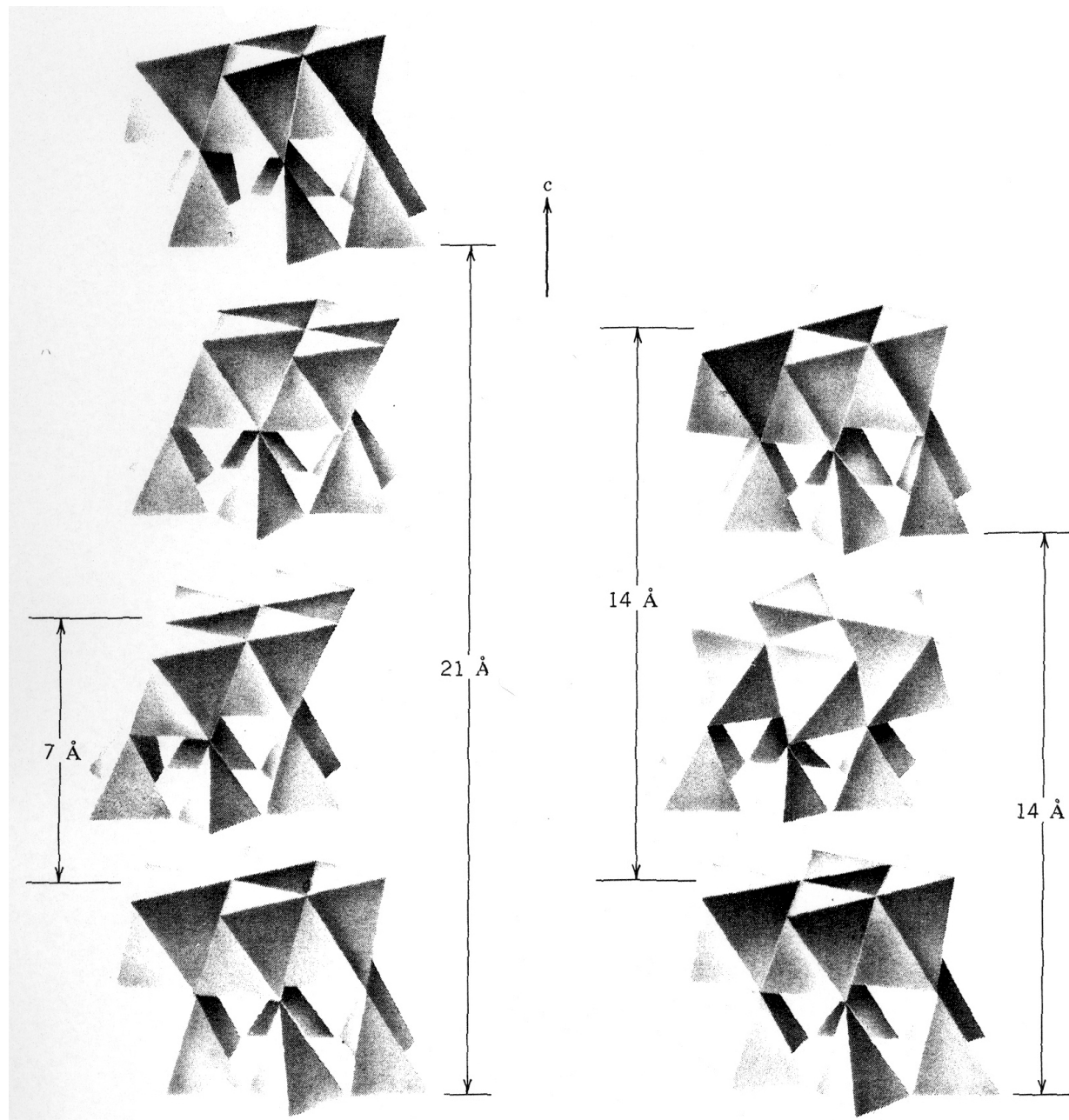
U illitu (slíd) existují
polytypy

1M – pouze posun

2M1 – rotace o 120°

3T – rotace s posunem

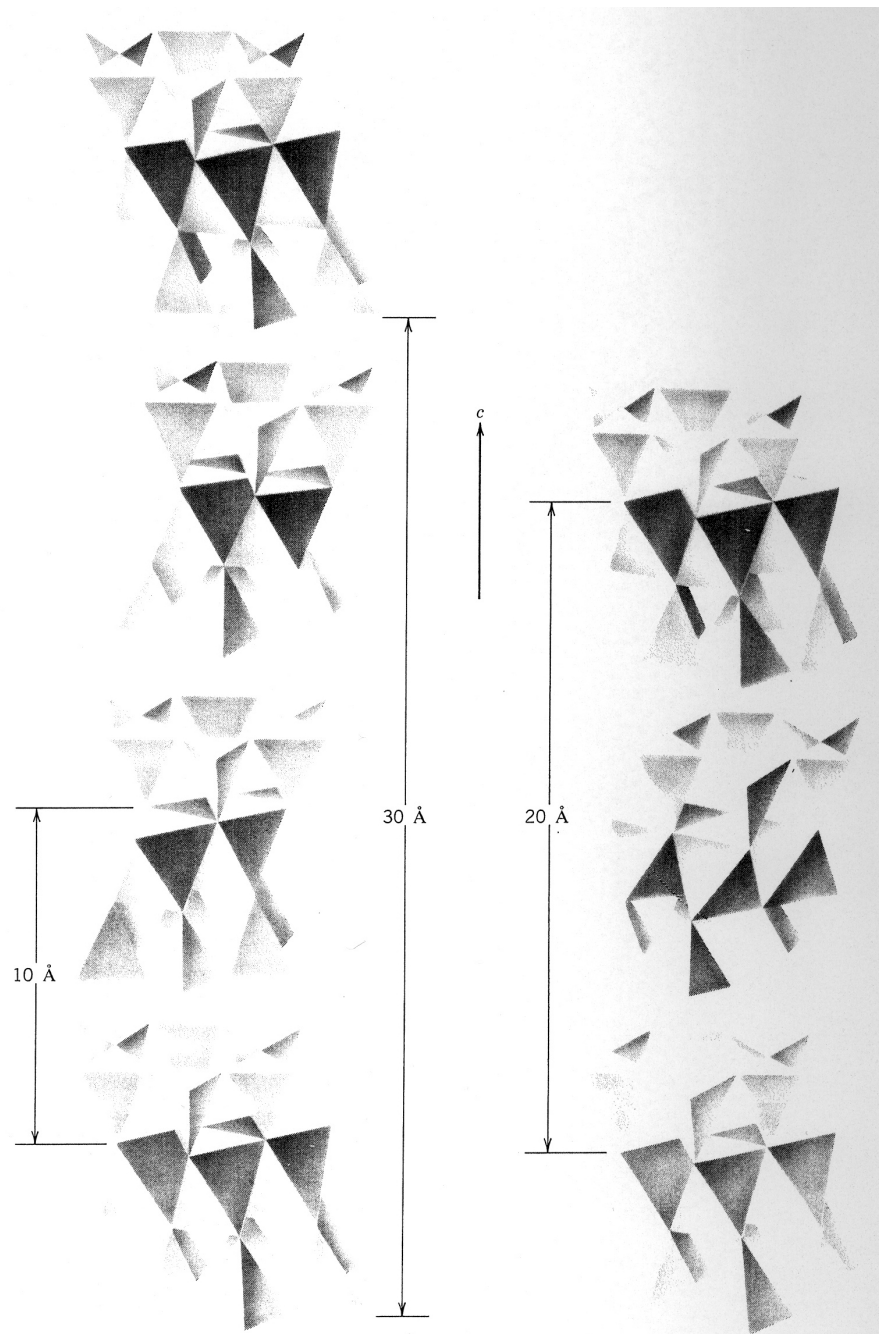

(a)

FIG. 13.92. (a) Two different polytypes (different stackings of *t-o* sheets along the *c* crystallographic axis) for planar serpentine.

(continued)

(b)

FIG. 13.92. (continued) (b) Two different polytypes for mica. (a and b from Bailey, S. W., 1988, X-ray diffraction identification of the polytypes of mica, serpentine, and chlorite. *Clays and Clay Minerals*, v. 36, pp. 193–213.)